

Є ТІЛЬКИ ЛЮБОВ ОДНА...

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1(35) 2016

УДК 821.161.2-1(477.87).09

Бобинець С. Є тільки любов одна; 7 стор.; кількість бібліографічних джерел – 3; мова – українська

Анотація. У статті констатуються ключові мотиви та образи поетичної збірки В. Сурніна «Неразлюбимая»; на їхній основі визначається динаміка екзистенційних любовних трансформацій у світосприйнятті ліричного героя, переважно через світ природи.

Ключові слова: мотив, ліричний образ, світосприйняття, любовна лірика, динаміка розвитку.

Не до кожного, наділеного даром образного мислення, поетична муза приходить однаково: до когось – мовчазно-скрадливо, як лань до водопою, а то несподівано, раптово, наче гроза у літню днину. А буває – пронесеться на творчому овиді яскравим болідом, аби відтак ніколи вже не з'являтися до свого володаря, якщо той зачерствів душею. Трапляється, щоправда, незрідка й так, як, приміром, на життєвій стежі Володимира Сурніна: дві сестри-музи – Евтерпа, покровителька ліричної поезії, та Клію, опікунка історії (вірою й правдою чоловік майже півсторіччя служить їй з професійного обов'язку як доцент кафедри нової і новітньої історії та історіографії нашого університету), безперестанно поборюють одна одну за право першості в його науково-мистецькій іпостасі. Особливо рельєфно позначені цією динамікою змагальності його перші дві збірки – "На переломе двух эпох" (2009 р.) та "Своя Америка" (2011 р.) – ідейно-художнє поєднання в їхніх текстових структурах громадянсько-публіцистичних і пейзажно-ліричних інтенцій. Вони засвідчили певну естетичну усталеність світоглядних орієнтирів автора, його взорованість на канонізовану попередньою епохою світобудову, а водночас – зрілість манери письма, версифікаційну вправність, тонке відчуття української російськомовної поетичної стихії.

Утім, усе досягнуте у цих збірках породжене, за нашим переконанням, глобалізаційними ризиками доби, які владно вриваються в авторську поетику, надивовижу виразно маніфестують різьблений філософським осмисленням образ пережитого Часу, що канув у Лету, – суперечливого, трагічного, не до кінця ще збагненого.

Після успішного, за одностайною оцінкою критики, спурту-дебюту наступив, однак, як

зізнається поет, "творческий отпуск". *Нет, стихи писались, но как-то вяло, неспешно, видимо, не хватало нового мощного энергетического заряда <...>. Допускаю, что имела место конкуренция со стороны нового материала, который диктовал свои условия".* Ось чому третя книжка Володимира Сурніна "Неразлюбимая" (Ужгород: Ліра, 2014. – 116 с.) побачила світ з перервою майже у три роки. Вона, як і попередні, приваблює щирістю вислову, шляхетною довірою до читача, прагненням донести до його розуміння розмаїтий дивосвіт думок і настроїв, що лежать на душі сучасної людини.

"Эту книгу можно, не боясь ошибиться, назвать "Автобиографией чувств", – стверджується у передслові-зверненні до загалу. Непроста, скажемо від себе, автобіографія становлення морально-етичного поступу ліричного героя: спершу бравурного залищальника ("Не бойся много раз влюбляться", "Желание") – юнака-максималіста ("Но что мне сделать для тебя...", "Сомнение"), а відтак урівноваженого у помислах і діях літнього добродія ("Шаги", "Когда прозреньё наступает...", "Я знаю: ты, любя хотела...") і наостанок – поважного, умудреного досвідом сім'янина.

Сто десять різних обсягом та артистичним темпераментом віршів, що склали збірку, й справді являють колоритний, тяглий у часі нурт і відшумілої юності ("Ода чаю", 1971 р.), і умиротворений плин зрілих літ ("Стансы"). До слова, під кожним із них – дата, під окремими – місце написання; територія творення охоплює значну панораму – від Карпат, осердя Європи, до окраїн Північного Кавказу та кубанських козачих станиць. Така осяжна географія у загальному хронотопі збірки набуває зримої подоби контурних маркерів-віх, котрі постулюють стан сталості й гармонії в емоціях суб'єкта, неза-

лежно від пори і місця його перебування. До того ж, кожен із семи тематичних циклів, починаючи зі сповідального **"О любові, разлуке, верности и неверности..."**, який відкриває книжку, цілеспрямовано розгортає смисли і нюанси того, що йменуємо еталоном досконалості й внутрішньої чистоти закоханої людини.

Доречно наголосити: поет зладив цикли так, що кожен окремо постає як основоположний і першорядний у своїй тематичній завершеності, сукупно ж – це маєстат злотованих алгеброю почуттів буденних явищ і неупереджених колізій, звичайнісіньких речей, котрі день-денно стрічаються нам повсюдно. І тим-то природно звикаємо до них і часто-густо не помічаємо. А мати тямую добачити в отій осоружній суетності чари поетичного образу, деталі, тропи – то і є знак Божого промислу – епіфанії, коли, за влучним спостереженням Анни Ахматової, його кумира, вчиняється магічне дійство: *"Растут стихи, не ведая стыда, / Как желтый одуванчик у забора, / Как лопухи и лебеда. / Сердитый окрик, дёгтя запах свежий, / Таинственная плесень на стене... / И стих уже звучит, задорен, нежен / На радость вам и мне"*.

А, бува, лучаються й такі непередбачувані ситуації, коли, як потверджує його інший добрий геній А. Вознесенський: *"Стихи не пишутся – встречаются"*. Це коли за мудрого перебігу пережитих миттєвостей думки й інтонації наче самі собою напливають у свідомість, видобуваючи звідти настроєву гаму в очікуванні того, що, як зізнається наш мистець, *"вдруг подойдет минута, когда лишь слово, только знак / Спасает жизнь кому-то // Кто это, мучаясь, постиг, / Тот знает, без сомнения, / Что жизнь сама – всего лишь миг... / Не упусти мгновенья"* (**"Бывает так"**).

З невідомою наснагою В. Сурнін закликає не підкорятися злим викликам долі, а добром і любов'ю наповнювати (згадайте людинолюбні імперативи Нобелівської промови Світлани Алексієвич!) наше буття, зрештою, навчатись цінувати кожну його мить. Примітно, що чимало віршів збірки містять у прикінцевих рядках квінтесенцію отого переживання любові, добра і совісті – золотих клейнодів душі. Досить часто квінтесенція набуває форми афоризму, і тоді вона довго не відпускає нас зі своєї орбіти притягання, як-от: *"Живя вдали, любить непросто, / Вблизи – любить еще трудней"; "Погибни лучше, жизнь спасая, / Но не живи, ее боясь!"; "...О, жизнь, ты во всем бесконечно богата. / И вечно права, даже в точке возврата"*. Подібне архітектонічне завершення витончено орнаментує обриси того жанру, який трансформується у **"Шутки, небылицы, афоризмы, зарисовки..."** – окремих цикл, пронизаний доброзичливим, по-домашньому теплим гумором. *"Заблаговременно готовьтесь к старости"*

сти: Побольше трезвости, поменьше сладостей" (**"Совет"**) – такі собі дво-або чотирихрядкові сентенції, перейняті жартом чи дотепною хитринкою, вони "дають" читачеві право на усмішку, налаштовують його на дружлюбний лад.

Що гумор – дійовий засіб емоційного впливу, котрий в Сурніновій поезії виконує передовсім функцію "заряджання" читацької маси на оптимістичну рецепцію всього суцього, переконується й на прикладі його "образків" з циклу **"О природе и не только..."**. Однак, що далі вчитується в них, то зриміше видиться, як у ткані пейзажної лірики пластично викільчує благословенне Господнє зерно (за Г. Гусейновим) – любовна субстанція. Вона зріє як живлющий сік землі, що проникає в яру парость, аби явитись відтак як виклик і як пізнання, як свобода і як "досвід себе", і справді виростає до тієї сили, "що водить сонце й зоряні стелі". *"Она пронзает кроной тучи, / Корнями Землю обняла"* – це як категорія непроминального і нетлінного у герменевтичному колі Вічного, а водночас – *"Любовь как сказка давняя, / Которой вечно жисть... / Любит как будто в плаванье / За сказкой уходит"* – як логія етичного космогенезу в складнощому плетиві буднів.

Зародившись ще у виданні-первістку зізнанням, що *"годы не те, но любить не грешно"*, автор з потреби високої міри відповідальності – *"Ведь я за любовь отвечаю!"* – розгортає давній і несокрушимо юний мотив кохання на повну широчінь. Він звучить щиро і безпосередньо, і, може, як ніколи раніше, з особливою силою проникливості, – актуально. Чистосіяним освідченням Сурнінові витвори, протиставляючи себе низькопробному фальшивому читиву, заперечують розгнудану апологетику всездозволеності та облудності, духовного і тілесного розтління, що нині заповонила красне письменство.

Коли не провідне, то принаймні ключове місце у поетичній творчості В. Сурніна посідає тема подружньої вірності. Від книжки до книжки його ліричний герой не втомлюється повторювати: *"Всю жизнь любил одну и ту же, / Одну и ту же целовал / Другие были и не хуже, / А может, лучше... Кто их знал?"*. За такої послідовної "поведінки" акцентований лейтмотив має, звісна річ, свою логіку, і поетика його освоєння вкупі з нюансами і відмінами, тонами і тональностями поступово викристалізовує цільний концепт кохання як *"однієї з наймогутніших за своєю силою, – словами професора Тетяни Кононенко, – насолод"* [2, с. 38]. Характерно, що в адорації тієї єдиної і вірної, з котрою *"и грустится веселей"*, версифікатор вдається до традиційних уснопетичних засобів, порівнянь-паралелізмів. Натє ось, будь ласка, такий народно-світотглядний, "пейзажно" оздоблений зразок поетових одкровень:

*Нежная ты моя, нежная,
Разная ты моя.
То как равнина снежная,
То как весной поля.
Встреченная нечаянно
Капля из тысячи рек –
Может быть, и случайная,
Только моя навек.
Может, не голосистая,
Но до чего хмельна.*

*Выпью тебя неистово
и никогда – до дна.
Самою новой фразою,
Словом, что под рукой,
Буду тебя рассказывать
Каждой своей строкой.
Если же буду признанный -
Знай: это ты да я...
Радость моя капризная,
Неразлюбимая.*

("Нежность")

Коли ж *"осознать"*, – як пише сучасний американський психолог і філософ Еріх Фромм, – *что любовь – это искусство, такое же, как искусство жить*" [4, с. 6], то навіть у двоякому звучанні заголовка книжки – не раз любима/неразлюбима – відчитується калейдоскоп вічних сімейних проблем: стосунки з дітьми, родинні взаємини, втрати й порозуміння, розчарування і, звичайно, уміння пробачати, жаліти. Адже кажуть у народі: "хто не здатний співчувати, той і любити не вміє справжньому". Чи не тому-то весь цей комплекс "суєти суєт" ужгородський віршувальник виніс на грань мистецького катарсису в найоб'ємнішому циклі **"Неразлюбимой"** – **"О большом и малом, о вечном и земном..."**.

Налаштованістю на животрепетне сприйняття любов'ю перейнятої дійсності повниться й пейзажна лірика В.Сурніна: райдужною габою, випромінюючи радість буття, розливаються в ній інтимні модуляції (**"Снег выпадает"**, **"За городом"**); вони плинуть і пульсують у природній течії асоціацій, одухотворено посилюючи ландшафтне тло (**"Затяжная весна"**, **"Апрельский дождь"**), трансформуючись та видозмінюючись відповідно до настрою ліричного героя, його емпірики, психологічного стану (**"Зима"**, **"Весенняя акварель"**, **"Прощание с летом"**): *"Выйду в поле. Ударит закат/ В золотые литагры и трубы./ Смолкнет грома далёкий раскат,/ Хлынет сумрак на жаркие губы"*.

У мелодійних переливах дзюркотливих талих вод (**"Оттепель"**), з відчуттям леготу набігаючих одна на одну пшеничних хвиль *"с колосьями*

*Я в стране своей, кипящей,
Как котёл, который год,
Не последний, не пропащий,
И она не пропадёт.*

желтыми вверх" (**"Дорожное"**), де *"бредит душу <...> небо голубое"* (**"Радость"**) і *"Солнца лучик золотой"* (**"Желание"**), у напоених літеплом соковитих акварелях (**"Рассвет"**) упізнається той епікурейський первень філософії життя, "моральний тон" котрого з'ясує на прикладах з російської класики сучасний філософ Юрій Давидов [1]. До того ж, у циклі **"О природе и не только..."** читач побачить майстерно втілені у слові чарівні куточки Срібної землі, краю смарагдових полонин і бистроплинних потоків, пишних садів та виноградників, які наче зійшли з полотен подвижників славнозвісної закарпатської школи живопису. І все-то те, скажемо відверто, усвідомлюється як високодуховна просторінь, близька, щемливо-вразлива, до болю дорога, гармонізована в образі рідної України, в якій *"не стыдно о всем говорить:/ О судьбе, о любви, / И какая у друга удача, / И о том, как жилось / и еще долго хочется жить"* (**"Есть такой уголок..."**).

Доречно зауважити: у ритмах інтимних порухів, які у більшості віршів хвилюють і бентежать, дедалі виразніше наприкінці збірки виказує свою притомність муза Клію, а вже в останньому циклі **"Глазами поэта, историка, гражданина..."** й поготів: засобами історико-художньої деталізації аргументів і фактів наше сумління тривожить громадянська лірика (**"Перед картиной И. Репина"**), якою автор пов'язує себе з долею Вітчизни (**"Другая эпоха"**, **"Олигарх"**) і наче оголеним нервом доторкується до її зяючих ран на східних теренах, уселяючи в усіх нас життєдайну віру в перспективу перемоги Добра над Злом:

*Вопреки залетным стаям,
Что несут позор и тлен,
Украина наша встанет,
Что бы ни было, с колен.*

("Черный ворон")

Так у драматичних екзистенційних метаморфозах розпрозорюється ліричне ядро **"Неразлюбимой"**: з особистісного початкового мотиву сповідальності діалектично зростає об-

раз-символ із філософсько-мотивованим підтекстом: "нічого у світі немає сталого – єдинезмінною і завше постійною є тільки любов до України".

Література

1. Давыдов Ю.Н. Этика любви и метафизика своеволия: Проблемы нравственной философии / Юрий Давыдов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Мол. гвардия, 1989. – 317 с.
2. Кононенко Т.В. Любов та екзистенціальний вибір у філософії. До постановки проблеми / Т. Кононенко. – Донецьк: Кассіопея, 1999. – 120 с.
3. Сурнин В.Б. Неразлюбимая / В. Сурнін. – Ужгород: Ліра, 2014. – 116 с.
4. Фромм Эрих. Искусство любви: Исследование природы любви / Э. Фромм / Пер.с англ. Л.А.Чернышевой. – Минск: ТПЦ "Полифакт", 1991. – 80 с.

Степан Бобинец

ЕСТЬ ТОЛЬКО ЛЮБОВЬ ОДНА...

Аннотация. В статье констатируются ключевые мотивы и образы-концепты поэтического сборника В. Сурнина «Неразлюбимая» в их семантическом развитии; на их основании определяется динамика экзистенциальных любовных трансформаций в мировосприятии лирического героя, преимущественно через мир природы.

Ключевые слова: мотив, лирический образ, мировосприятие, любовная лирика, динамика развития.

Stepan Bobynets

NUR EINZIGARTIG IST DIE MINNE ...

Annotation. Das Kernstück des Artikels besteht in der Analyse der Leit motive sowie der Schlagwörter-Konzepte in ihrer semantischen Entwicklung anhand der Gedichtensammlung "Неразлюбимая" ("Liebbehaltene") von Wladimir Surnin; die Dynamik der existentionellen Liebestransformationen in der Wahrnehmung der Welt wird vom lyrischen Helden vorwiegend durch seine Rezeption der Natur akzeptiert.

Stichwörter: Motiv, lyrische Gestalt, Wahrnehmung der Welt, Liebeslyrik, Dynamik der Entwicklung.

Стаття надійшла до редакції 5. 05. 2016 р.

Бобинець Степан Степанович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри французької мови та зарубіжної літератури ДВНЗ «Ужгородський національний університет».